

Antti O. Arponen

LUOVUTETTU KARJALA OLI MERKITTÄVÄÄ URHEILUALUETTA

Viime sotien jälkeen Suomi luovutti Neuvostoliitolle Karjalasta kolme kaupunkia, kaksi kauppalaa ja 44 kuntaa. Urheilullisesti merkittävien menetys oli Viipurin ja Sortavalan kaupunkien sekä Enson tehdastaajan jääminen itärajan taakse. Luovutettu Karjala oli monessa suhteessa tärkeä alue 1930-luvun suomalaisessa urheilussa. Karjalaiset olivat näyttävästi mukana maamme urheilutoiminnassa 1870-luvulta lähtien.

Luovutetun Karjalan urheilua ei ole paljoakaan tutkittu eikä dokumentoitu. Perusteoksia ovat SVUL:n Viipurin piirin 50-vuotishistoria (1958), Toivo Ahjopalon kokoamat muistelmät Sortavalan seudun urheilusta ("Me urheilimme Laatokan Karjalassa ja Sortavalassa", 1966), Helge Nygrenin Viipurin urheilusta tekemä yhteenveto ("Wiipuri - menetetty, mutta ei unohdettu urheilukaupunki a.d. 1939") sekä muutamat seurojen historiikit.

Varsinkin Laatokan Karjalan urheilun historiaa on tutkittu hyvin vähän. Karjalan kannaksenkin osalta on Työväen Urheiluliiton seurojen toiminta jäänyt tähän asti vähälle huomiolle. Talikkalan Tovereiden historiateos vuodelta 1968 on lähes ainoa kunnan dokumentti TUL:n puolelta. On kuitenkin muistettava, että TUL:n Viipurin piirissä ehti toimia ennen sotia 76 urheiluseuraa ja TUL:n Itä-Karjalan piirissäkin 31 seuraa.

Luovutetun alueen historiasta on toimitettu hyvinkin paljon julkaisuja: muistelmia, kuvateoksia, kyläkirjoja ja pitäjänhistorioita. Niissä liikunta on kuitenkin jäänyt melko vähälle huomiolle. Esimerkiksi Suojärven muuten ansiokas kaksiosainen ja yli 1 000-sivuinen pitäjänhistoria noteeraa urheilun muutamalla maininnalla. Suojärvellä toimi kuitenkin 13 rekisteröityä urheiluseuraa.

Arkistojen puute on tietysti suurin syy urheiluaiheisten tutkimusten vähyteen. Arkistot jäivät sananmukaisesti sodan jalkoihin 1939-1944. Luovutetulla alueella toimi yli 250 rekisteröityä urheiluseuraa, mutta

Suomen Urheilun Keskusarkistossa Helsingissä ja Mikkelin maakunta-arkistosta löytyy vain seitsemän urheiluseuran arkistot. Alueen historiaan onkin siksi tutustuttava ajan päivä- ja urheilulehtiä lukien sekä keräten tiedonmurusia kirjallisista lähteistä ja arkistoista sieltä täältä. Työ onkin huomattavasti hankalampaa kuin nykyisen Suomen alueen urheilun tutkiminen.

Urheilun tulo Karjalaan

Karjalan urheilun historiaan tutustuminen kertoo varsinkin Viipurin olleen monessa suhteessa edellä kävijä suomalaisessa urheilussa. Jo vuosina 1973-73 siellä perustettiin neljä liikuntayhdistystä: Viipurin Läänin Metsästysseura, Viipurin Läänin Purjehdusyhdistys, Viipurin Luistinratayhdistys ja Viipurin Luistinseura.

Vuonna 1891 perustettu Viipurin Reipas oli maamme ensimmäisiä urheilun yleisseuroja ja monipuolisuudessaan 1900-luvun alkupuolella lähes ainutlaatuinen Suomessa. Seuran urheilijat olivat 15 eri urheilumuodossa vähintään kansallisen kärkipään tasolla.

Sortavalassa Luistinratayhdistys ryhtyi talvella 1884 ylläpitämään luistinrataa ja luisteluharrastusta. Samoin vuonna 1895 perustettu seminaari oli alusta asti liikuntamyönteinen ja Itä-Karjalan urheilutoiminnan sampo.

Ennen vuosisadan vaihdetta luovutetulla alueella oli perustettu vain vajaat 30 urheiluseuraa, joista 18 oli Viipurissa ja seitsemän Sortavalassa. Vastaavasti esimerkiksi Helsingissä ehdittiin perustaa 59, Turussa 23, Jyväskylässä 21, Kuopiossa 19 ja Tampereella 18 urheiluseuraa. Karjalan varsin vaatimaton seuramäärä selittyy sillä, että alueen maaseutu aktivoitui vasta 1900-luvun puolella. Vuosina 1901-16 perustettiin sitten varsinkin Karjalan kannakselle erittäin paljon maaseutuseuroja.

Nuorisoseurat ja työväenyhdistykset

Karjalan liikuntaharrastusten alkuunpanijoina olivat ensisijaisesti nuorisoseurat ja työväenyhdistykset. Myös vapaapalokuntien voimisteluosastoista kasvoi monta merkittävää urheiluseuraa.

Vuosina 1890-1900 Etelä-Karjalan Nuorisoseuran alaisuuteen syntyi 78 paikallista nuorisoseuraa ja useimmissa niistä virisi vähitellen myös liikuntaharrastus. Talvella hiihrettiin, kesällä voimisteltiin.

Heinjoen Nuorisoseuran urheiluosasto perustettiin 1892 ja Itä-Karjalassa vastaavasti ensimmäisenä Pitkärannan Nuorisoseuran urheiluosasto 1893. Nuorisoseuraliike kokosi Karjalan urheiluväen kilpailuihin ja näytöksiin ennen kuin SVUL sai oman piirijärjestönsä aikaiseksi. Nuorisoseurojen urheiluseuroista kehittyi kuuluisia urheiluseuroja, esimerkiksi vaikkapa olympiavoimistelijoita kasvattanut Kelkkalan Nuorisoseuran Kisailijat Viipurista.

Viipurin Työväenyhdistyksen aloitti 1888, Sortavalan Työväenyhdistys 1889 ja Käkisalmen Työväenyhdistys 1894. Uuden vuosisadan alussa työväenyhdistyksiä syntyi lisää ja niiden yhteyteen perustettiin voimisteluseuroja. Ensimmäiset ja kuuluisimmat olivat Talikkalan Työväenyhdistyksen Toverit Viipurissa 1903 ja Sortavalan Työväenyhdistyksen Ponnistus 1904. Moni työläisten urheiluseura sai alkunsa työväenyhdistysten voimisteluosastoista. 1900-luvun alussa myös vapaapalokunnat perustivat voimisteluosastoja. Esimerkiksi Viipurin VPK:n Tarmo (perustettu 1905) oli pian maan johtavia painiseuroja.

Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL perustettiin 1900 Helsingissä, mutta sekavien valtiollisten erojen takia se joutui toimimaan maan alla vuoteen 1906. SVUL:n ensimmäinen liittokokous pidettiin viranomaisilta salaa Viipurissa kesällä 1903. Vasta talvella 1906 alettiin perustaa liiton alueorganisaatiota, piirijärjestöjä, eri puolille maata.

SVUL:n Viipurin piiri perustettiin 14.2.1906. Perustajaseuroina olivat Viipurin VPK:n voimistelu-seura, Hietalan VPK:n voimistelu-seura (Viipurista), Sortavalan TY:n voimistelu-seura Ponnistus, Lappeenrannan rautatieläisten voimistelu-seura Toverit, Viipurin Nuorisoseura Vesan voimistelijat, Kirvun Nuorisoseuran voimistelu-seura Vilkas ja Viipurin Reipas.

Vuonna 1909 Viipurin piiriin kuului jo 25 seuraa ja 2 060 jäsentä. Se oli SVUL:n suurin piirijärjestö, jolla oli myös eniten ääniä liittokokouksessa. Vuonna 1912 seuroja oli 33, joista noin puolet maaseudulta. Vuosina 1909-17 SVUL:n Viipurin piiri kamppaili Kymenlaakson piirin kanssa vuosittain SVUL:n suurimman piirin tittelistä.

Kansalaissota jakoi tunnetusti Suomen urheilun kahtia. SVUL:n Viipurissa oli vuonna 1917 seuroja 44 ja niistä jäseniä 4 109. Vuonna 1921 määrät olivat 22 seuraa ja 1 980 jäsentä. Työväen Urheiluliitto oli vienyt monta merkittävää seuraa riveihinsä ja moni pikkuseura oli "kuollut" sodan melskeisiin.

Viipurin Reippaan edustusurheilijoita 1900-luvun alussa. Vasemmalta Uno Tuomela, Heikki Pennola, Ivar Lindfors, V. Baronin ja edessä Väinö Pynninen. Kuva: Suomen Urheilumuseon valokuva-arkisto.

Maan suurin piirijärjestö

SVUL:n piiri pääsi jaloilleen vasta 1920-luvun puolivälissä, jolloin siitä tuli taas maan suurin piirijärjestö. Vuonna 1925 siihen kuului 50 seuraa ja 4 618 jäsentä. Talvisodan alla, 1939, piirissä puolestaan oli 94 seuraa ja 18 479 jäsentä. Se oli ylivoimaisesti keskusjärjestönsä suurin piiri, sillä kakkosena ollut Kymenlaakso pystyi vain 9 241 jäsenen.

Sotien jälkeen rajan taakse jäi piiristä 75 seuraa ja 15 000 jäsentä. Suomelle jääneet jatkoivat SVUL:n alaisuudessa piirin rippeenä, jonka

keskuspaikaksi tuli Imatra. Yhdistyksen nykyinen nimi on SVUL:n Etelä-Karjalan piiri.

Itä-Karjalassa keskuspaikkana oli kaikessa kulttuuritoiminnassa Sortavala. SVUL:n puheenjohtaja Ivar Wilskman vieraili 1908 Sortavalassa puhumassa piirijärjestön perustamisesta. Sortavalan ja sen ympäristön urheiluseurat kokoontuivatkin 15.11. 1908 perustavaan kokoukseen. Kokouksessa päätettiin kuitenkin yllättäen, ettei SVUL:n piirijärjestöä perusteta! Paikalliset vaikuttajat Eliel Vartiainen (lyseon voimistelunopettaja) ja Bruno Ziliacus (seminaarin voimistelunopettaja) olivat sitä mieltä, että SVUL:n toiminta oli kasvatuksellisesti arveluttavaa, yksipuolista kilpaurheilua ja se aliarvioi liikunnan monipuolisuutta.

Puolentoista vuoden kuluttua mielipiteet olivat tasoittuneet ja 16.5. 1910 päätettiin Sortavalassa perustaa SVUL:n Itä-Karjalan piiri. Ensimmäisenä vuonna siihen liittyi 12 seuraa.

Vuoden 1918 tapahtumien seurauksena myös Itä-Karjalan urheilu jakautui kahtia. SVUL menetti 43 % seuroistaan ja 75 % jäsenistään, ja toiminta oli yli kolme vuotta täysin lamassa. Kun piirissä ennen kansalaisuutta oli 21 seuraa ja 799 jäsentä, vuonna 1921 voitiin kirjata vain 12 seuraa ja 200 jäsentä.

Itä-Karjalan "svullilainen" urheilu pääsi vauhtiin vasta 1920-luvun lopulla suojeluskuntajärjestön avulla. Niinpä 1930 piirissä oli jo 25 seuraa ja 1 120 jäsentä. Suurimmillaan piirijärjestöön kuului 1937 yhteensä 45 seuraa ja 3 720 jäsentä. Talvisodan jälkeen vain neljä seuraa jäi Suomen puolelle ja ne liitettiin 1945 SVUL:n Viipurin piirin rippeisiin.

Työläisseuroilla vahva asema

Sekä Viipurissa että Sortavalassa työläisseuroilla oli hyvin vahva asema ennen kansalaisuutta. Vuonna 1917 Viipurin Jyryssä oli 516 jäsentä ja Talikkalan Tovereissa 313. Ne olivat Viipurin piirin toiseksi ja viidenneksi suurimmat seurukset. Koko maan työläisseuroista ne olivat jäsenmäärissään toinen ja kahdestoista. Tuona vuonna SVUL:n Viipurin piirissä oli työläisurheilijoita 1 412, mikä oli 34.4 % koko jäsenkunnasta; enemmän

kuin missään muussa piirissä. Kun TUL:n Viipurin piiri perustettiin 1919, siihen liittyi nopeasti paljon seuroja, 1921 niitä oli jo 17.

TUL:n suuntaristiriidat vuosina 1927-30 heijastuivat kaikkien piirijärjestöjen toimintaan. Sosiaalidemokraatit voittivat vuoden 1929 liittokokousvaalit. Viipurin piirissä esimerkiksi kaikki neljä edustajapaikkaa menivät sosiaalidemokraateille ja niinpä vuosina 1929-20 seitsemän kommunistienemmistöistä seuraa erotettiin piirin jäsenyydestä. Tunnetuin kommunistiseura oli Viipurin Jyry, jonka tarina päättyi konkurssiin 1930-luvun alussa.

Kommunistiseurojen erottaminen. talouslama ja äärioikeiston painostus kohtelivat TUL:oa kaltoin. Niinpä Viipurin piirissä oli 1928 vielä 37 jäsenseuraa, mutta 1934 vain 34. Talvisodan syttyessä määrä oli hieman noussut; 36 seuraa. Viipurin piiri oli 1930-luvulla TUL:n piirijärjestöistä kuudenneksi suurin.

Itä-Karjalan työläisseurat perustivat 4.10. 1919 TUL:n Itä-Karjalan piirin, johon liittyivät ensimmäisen vuoden aikana Sortavalan Ponnistus, Eilisenvaaran Yritys (Kurkijoki), Helylän Voima (Sortavalan mlk.) ja Sorjon Toverit (Kurkijoki). Piirin toiminta käynnistyi kivuliaasti, sillä mahtiseura Sortavalan Ponnistus kärsi kansalaissodassa pahoja menetyksiä ja kaupunkia ympäröivällä maaseudulla työväen urheiluharrastus oli vähäistä. 1921 päätettiinkin Joensuussa pidetyssä kokouksessa yhdistää TUL:n Itä- ja Pohjois-Karjalan piirit, joissa molemmissa toimi vain kolmen neljä seuraa. Uuden piirin nimeksi tuli TUL:n Pohjois- ja Itä-Karjalan piiri.

Piiri oli maantieteellisesti liian laaja. Keskuspaikka oli Joensuussa, mutta Lumivaaran Akkaharjasta Nurmekseen ja Laatokan rantamilta Pitkärannasta Suojärvelle ulottunut piiri eli hyvin kituliaasti. Pitkien matkojen takia esimerkiksi eri lajien piirinmestaruuskilpailut supistuivat usein järjestävän seuran jäsentenvälisiksi. Köyhillä työläisseuroilla ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia lähettää urheilijoitaan kilpailemaan satojen kilometrien päähän. Vuonna 1926 piiriin kuului 26 seuraa, mutta niistä osa vietti hiljaiseloa. Vuonna 1934 seuroja oli 21 ja jäseniä vain 904. TUL:n valtakunnallisiin tapahtumiin Itä-Karjalasta lähdettiin harvoin. Pienet kyläseurat nukahtelivat herätäkseen aina välillä henkiin.

Piirin nimeksi tuli 1930 TUL:n Karjalan piiri. Kahden maakunnan yhteiseloa kesti 17 vuotta, sillä 29.10. 1938 Sortavalassa perustettiin

uusi TUL:n Itä-Karjalan piiri, johon liittyi heti yhdeksän seuraa. Talvisodan alkuun mennessä jäsenmäärä oli kasvanut 15:een.

SPL:n piirit syntyvät

Suomen Palloliitto rakensi piiriorganisaatiotaan 1920-luvun alussa ja järjestyksessä kolmantena perustettiin talvella 1924 SPL:n Viipurin piiri. Perustajaseuroja oli kolme: Viipurin Sudet, Reipas ja IFK. Arkistojen tuhoutumisen takia ei esimerkiksi TUL:n ja SPL:n Viipurin piirien tarkkoja perustamispäiviä ole kuitenkaan tiedossa.

Viipurin piiri oli keskusliittonsa suurimpia 1930-luvulla. Se oli monena vuonna kakkonen Helsingin piirin jälkeen sekä seurojen että jalka- ja jääpallojoukkueiden määrässä. Esimerkiksi käyköön vuosi 1936, jolloin piiriin kuului 22 seuraa; enemmän oli vain Helsingissä, 24. Sotien jälkeen Viipurin piiri jatkoi toimintaansa Lappeenrannassa. Nimi muuttui SPL:n Saimaan piiriksi, mutta osa seuroista jäi kuitenkin itärajan taakse.

SPL:n Karjalan piiri perustettiin Sortavalassa 18.5. 1930. Perustajina olivat Sortavalan Palloseura, Sortavalan Palloilijat ja Joensuun Palloseura. Piirin keskuspaikaksi tuli Sortavala. TUL:n Karjalan piirin tapaan myös SPL:n piiri oli maantieteellisesti liian laaja. TUL:n puolella asiasta kärsi Sortavalan seutu ja SPL:ssa Joensuu. Suurpiirissä esimerkiksi piirisarjojen järjestäminen oli matkojen takia hyvin hankalaa. Kulkuyhteydet olivat vielä 1930-luvun Karjalassa heikot. Niinpä Joensuun seurat perustivatkin 1938 oman piirinsä. Kaikkiaan Karjalan piirissä ehti toimia 1930-luvulla kymmenkunta palloilua harrastanutta seuraa.

Suojeluskuntaurheilua, menestystä ja ennätyksiä

Luovutetun Karjalan alueella ehti olla kaikkiaan seitsemän urheilun piirijärjestöä. Lisäksi on muistettava suojeluskuntajärjestön merkittävä panos urheilussa ja liikunnassa. Karjalassa vapaaehtoista maanpuolustustyötä arvostettiin ja karjalaiset menestyivät hyvin sk-järjestön urheilukilpailuissa. Viipurin sk-piiri voitti Kalevan maljan, järjestöjen arvokkaimman kiertopalkinnon, viisi kertaa, oli kolmesti toinen ja kahdesti kolmas

jääden vuosina 1926-38 vain kaksi kertaa kolmen parhaan piirin ulkopuolelle.

Viipurin ja Sortavalan sk-piirien urheiluohjaajina oli 1920- ja 1930-luvuilla tunnettuja urheiluihmiä, mm. legendaarinen voimistelujohtaja Yrjö "Jyrä" Nykänen ja painin MM-mitalisti Juho "Juti" Ikävalko. Sk-piirit ja paikalliset suojeluskunnat tukivat merkittävästi urheilua mm. rahoittamalla urheilupaikkojen rakentamista.

Karjalassa myös koululaisurheilu oli aktiivista ja tuloksekasta. Suomen Lyseoiden Urheilijoiden (SLU) toiminnassa karjalaiset olivat vähänlaisesti mukana, mutta 1926 perustetussa Suomen Oppikoulujen Urheiluliitossa (SOU) sitäkin enemmän.

Karjalaista urheilua tukivat myös teollisuuslaitokset ja armeija. Viipurin kaupungissa ja maalaiskunnassa, Harlussa, Impilahdella, Ensossa, Ruskealassa ja Pölläkkälässä oli merkittävää teollisuutta, mikä heijastui myös urheiluun. Armeijalla puolestaan oli paljon varuskuntia kannaksella, ja kantahenkilökunta oli tiiviisti mukana paikallisessa urheilussa.

Karjalan erikoisuuksiin kuuluivat Sakkolan Kiviniemessä toiminut Suomen Urheiluopisto sekä Viipuriin perustettu Tanhuvaara. Suomen Urheiluopisto toimi Kiviniemessä 1929-32 ennen siirtymistään Vierumäelle. Naisvoimistelijat puolestaan perustivat Tanhuvaaran omaksi koulutuspaikakseen 1919. Nykyisin opisto toimii Savonlinnassa.

Viipuri oli monessa suhteessa urheilun kehityksen kärjessä Suomessa. Sinne perustettiin maamme ensimmäinen tennisseura 1898, pelattiin ensimmäiset suuret tenniskilpailut 1908 ja rakennettiin ensimmäinen tennishalli 1911. Viipuriin perustettiin myös maan ensimmäinen jääpalloseura 1896 ja pelattiin lajin ensimmäiset kansainväliset ottelut talvella 1900. Näissä asioissa merkittävänä etuna olivat viipurilaisten hyvät suhteet Pietarin suurkaupunkiin.

Monessa muussakin asiassa Viipuri ehti Suomen ykköskaupungiksi Helsingin edelle. Viipurissa pelattiin krikettiä 1890-luvulla, curlingia ensimmäisen kerran talvella 1909, lentopalloa ja käsipalloa 1920-luvulla ja siellä ajettiin Suomen ensimmäinen autokilpailu 1910. Helsingin ensimerkin mukaan Viipurissa perustettiin mm. maan toinen golf-seura 1938, toinen ratsastusseura 1919 ja miekkailuseura 1930.

Parhaissa lajeissaan voimistelussa ja jääpallossa Viipurin kaupunkijoukkue olisi voittanut monena vuonna muun Suomen joukkueen. Viipurin Reippaan voimistelijat voittivat melkein kaiken mahdollisen SVUL:n voimistelujuhlien seurajoukkueiden kilpailussa. Myös painissa, nyrkkeilyssä ja painonnostossa viipurilaiset olivat pitkään maan parhaita.

Yleisurheilun Kalevan kisoissa kesällä 1927 myytiin Viipurissa yli 27 000 pääsylippua. Tätä ennätystä koetti moni paikkakunta rikkoa vuosikymmenien aikana, mutta sen pudotti kärjestä vasta 54 vuotta myöhemmin (1991) Helsingissä pidetyt Kalevan kisat. Viipurin voimakkain yleisurheiluseura Viipurin Urheilijat teki 1930-luvulla maassamme ainutlaatuisia nuorisotyötä ja kokosi poikaosastoonsa peräti 4 000 jäsentä. Heistä monet menestyivät sotien jälkeen urheiluareenoilla eri paikkakuntien seurojen edustajina.

Hiihto, voimistelu, voimailu ja palloilu esillä

Karjalan maaseutukin oli monessa asiassa esimerkillistä. Muutama haja-huomio lienee paikallaan.

Impilahdella, Laatokan pohjoisrannalla, pidettiin 13.2. 1886 hiihtokilpailu, jossa oli osanottajina neljä naista. Se oli Suomen ja ehkä jopa maailman ensimmäinen naisten hiihtokilpailu. Enson tehtailla Jääskessä oli puulaakiurheilu 1930-luvulla arvossaan. Enso-Guzeitin hiihtokilpailuissa talvella 1937 oli osanottajia 2 089 ja se mainittiin maailman suurimmaksi hiihtokilpailuksi. Kirvun Vilkas oli ennen sotia maan ylivoimaisesti paras maaseudun voimisteluseura, joka keräsi parikymmentä mitalisijaa SVUL:n voimistelujuhilla ja joukkuevoimistelun SM-kilpailuissa. Pölläkälän Ura Äyräpää kunnassa kasvatti yleisurheilijoita ja sai 1930-luvulla parikymmentä SM-italia. Myös Terijoen Kiisto ja Enson Kisailijat olivat maan parhaita monessa lajissa.

Karjalaiset urheilijat saavuttivat suurimmat kansainväliset menestyksensä enne sotia voimistelussa, painissa ja nyrkkeilyssä. Urheilijoiden saavutukset löytyvät historiategisteistä, joten tyydyn tässä vain mainitsemaan joitakin. Viipurilaiset kaksinkertaiset painin olympiavoittajat Eemil Väre ja Oskari Friman olivat Viipurin Voimailijoista, Suomen ensimmäisen voimistelun olympivoiton rekillä saavuttanut Ale Saarvala edusti Kelkka-

lan Kisailijoita ja Suomen ensimmäisen nyrkkeilyn olympiakullan samoissa Berliinin kisoissa (1936) otellut Sten Suvio oli Viipurin Nyrkkeilijöiden miestä.

Painissa viipurilaiset saavuttivat 1908-43 SM-kilpailuissa 100 mitalia. Saavutus on merkittävä, sillä paini oli siihen aikaan Suomen harrastetuin voimailulaji. SM-mitaleja ei siten saanut helpolla ja lisäksi Suomen parhaat olivat jokaisessa sarjassa myös kansainvälisiä huippuja.

Viipurilaiset menestyivät yleensä sekä SVUL:n että TUL:n puolella paraatilajeissaan. Esimerkiksi voimistelussa Talikkalan Toverit saavutti 1924-39 TUL:n mestaruuskisoissa 24 voittoa ja muun Suomen seurat yhteensä vain 16. Toverit oli pitkään myös keskusjärjestönsä paras nyrkkeilyseura.

Viipurin suosituin laji oli jääpallo ja Viipurin Susista tuli tämän lajin legendaarinen seura. Vuoteen 1930 saakka jääpallon Suomen mestaruus ratkaistiin cup-kilpailuna. Vuonna 1912 perustettu Sudet (alkujaan Wiipurin Bandy & Jalkapalloseura) oli SM-loppuottelussa 1913-30 joka talvi, paitsi 1918, jolloin kilpailua ei pelattu. Sudet voitti tuona aikana 12 mestaruutta ja hävisi finaalin vain viidesti. Vuodesta 1931 lähtien jääpallomestaruus ratkaistiin sarjamuotoisena ja Sudet ylsi mestariksi vielä 1932 ja 1933. Kolmanneksi se jäi ensi kertaa 1934 ja ilman mitalisijaa 1938.

Vuosina 1919-39 jääpallon A-maajoukkueessa pelasi kaikkiaan 101 pelaajaa. Heistä 47 pelasi urallaan viipurilaisissa seuroissa. Maajoukkueessa oli usein avauskokoontamissa seitsemän-kahdeksan, parhaimmillaan jopa täysi joukkueellinen viipurilaisia pelaajia. Karjalan tunnetuin palloilija oli Susien Arvo Närvänen, joka pelasi jääpallossa 14 ja jalkapallossa 42 A-maaottelua; molemmat ennätysnä aikanaan.

Karjalaiset kahmivat Suomen ja TUL:n mestaruuksia roppakaupalla myös mm. painonnostossa, pikaluistelussa, pyöräilyssä, uinnissa ja monessa muussa lajissa. Pesäpallossa Viipurin Pallonlyöjät ylsi sekä miesten että naisten Suomen mestaruuteen. Kurioositeettina voidaan mainita, että Suomen ensimmäisen jääkiekkomestaruuden voitti talvella 1928 Viipurin Reipas. Viipurin Luistinseura puolestaan oli monena vuonna Luisteluliiton seura ja se isännöi pikaluistelun Euroopan mestaruuskilpailut Viipurissa 1910 ja 1933. Enson Kisailijoiden kasvatti Lasse Parkkinen

ehti MM-tasolle koulupoikana ennen sotia ja huipensi uransa maailmanmestaruuteen vuonna 1947.

Yleisurheilussa "ostomiehiä" - hiihtokin heikoilla

Karjalan urheilumenestys ei kaikesta huolimatta ollut pelkkää riemujuhlaa, vaikka monessa lajissa tulikin menestystä. Kriittinen tutkija voi todeta, että Suomen urheiluhistorian suurimmissa lajeissa, yleisurheilussa ja hiihdossa, Karjala jäi "kultaisina vuosina" maailmansotien välillä melko vähäisiin saavutuksiin moniin muihin maakuntiin verrattuna.

Ainoa karjalaisseuraa edustanut syntyperäinen karjalainen yleisurheilun olympiamitalisti oli Pölläkkälän Uran keihäänheittäjä Yrjö Nikkanen: hopeaa Berliinissä 1936. Nikkanen oli Kanneljärven Yrityksen kasvatti. Hän heitti syksyllä 1938 huiman maailmanennätyksen 78.70. Se rikottiin vasta 15 vuotta myöhemmin, kun koivukeihään tilalle oli tullut paremmin liitävä metallikeihäs.

Erytisesti Viipurin yleisurheilumenestys perustui paljon muualta tulleiden urheilijoiden saavutuksiin. Heitä olivat mm. keihäänheittäjät Julius Saaristo (Viipurin Reipas, olympiakultaa 1912) ja Matti Järvinen (Viipurin Urheilijat, ME-mies 1930), kuulantyohtaja Ville Pörhölä, juoksijat Eino Borg (Purje), Lauri Härö sekä monet muut. Maajoukkueetasolla karjalaisia urheilijoita oli paljon, mutta kansainväliselle huipulle yltäneitä sen sijaan vähän.

Vielä heikompi oli tilanne talvisessa suurlajissa hiihdossa. Enson Kisailijoita edustanut Matti Lähde oli 1936 voittamassa viestinhiihdon olympiakultaa, mutta muutti sitten toiselle paikkakunnalle. Eino Olkinuora aloitti uransa Kaukolassa, mutta ylsi suurimpiin saavutuksiinsa vasta muutettuaan pois. Pekka ja Benjamin Vanninen oppivat hiihtotaitonsa Laatokan rannalla Harlussa, mutta hänenkin olympiasaavutuksensa kirjautuivat muiden seurojen tiliin. Karjalaisseuroja edustaneiden hiihtäjien saavutukset jäivät sotien välillä kaikkiaan vähäisiksi jopa SM-tasolla. Sen sijaan mäkihypyssä viipurilaiset olivat maan parhaita 1911-26, kunnes Papulan mäki tuhoutui 1927 ja hyppääjät jäivät ilman harjoittelupaikkaa.

Myös TUL:n urheilusta on todettava, että suurkisoissaan, Työläisolympialaisissaan vuosina 1925, 1931 ja 1937, Viipurin piirin urheili-

joiden saavutukset olivat vaatimattomia, eikä Itä-Karjalasta kukaan päässyt edes Työläisolympialaisten joukkueeseenkaan.

Viipuri vahvoilla - rajaseudulta ei mestariurheilijoita

Luovutetun alueen urheilu oli hyvin Viipuri-keskeistä, vaikka myös Karjalan maaseutu oli urheilussa hyvin edistyksellistä 1930-luvulla muuhun Suomeen verrattuna. Viipuri oli kuitenkin lippulaiva, joka poimi myös hedelmät eli maaseudulla kasvaneet lupaavat urheilijat. Tästä voidaan esimerkkinä mainita Pyhäjärvellä 1930-luvulla muutamassa vuodessa kasvanut paini-innostus. Innostus johti jopa siihen, että Pyhäjärven Kaiku voitti seuraottelussa maan kärkipäähän kuuluneen Viipurin Voimailijat. Jo seuraavaksi talveksi viipurilaisseura kuitenkin hankki riveihinsä parhaat pyhäjärveläiset, joista osasta tuli myöhemmin maaottelumiehiä.

Itä-Karjalan urheilu oli hyvin Sortavala-keskeistä. Rajaseuduilta ei ehtinyt kasvaa montaakaan mestariurheilijaa, vaikka harrastuspohjaa oli. Kehitystä hidasti vielä urheilukenttien ja muiden suorituspaikkojen puute.

Sortavalasta ehti tulla ennen sotia vain kaksi olympiaurheilijaa. Viipurista heitä oli sentään yli 80 ja maaseutuseuroistakin kymmeniä. Sortavalan olympiamiehet olivat kuulantyoöntäjä Bruno Zilliacus (Lontoo 1908) sekä pikajuoksija Toivo Ahjopalo (Berliini 1936).

Itä-Karjalan urheilun suurin saavutus jäi kuitenkin Sortavalan seminaarin voimistelun lehtoriksi syksyllä 1937 tulleen mestarivoimistelija Martti Uosikkisen nimiin. Hän voitti näet 1938 maaottelussa Saksaa, vuoden 1936 olympiavoittajaa, vastaan henkilökohtaisen kilpailun ja sai Suomen Urheilulehden kultamitalin vuoden urheilijan maineteosta. Vuonna 1939 Uosikkinen voitti Sveitsi-maaottelun ja hän olisi ollut kultamitalisuosikkeja Helsingin olympialaisissa 1940. Helsingin olympialaiset kuitenkin siirtyivät ja viimeiset vuotensa Sortavalan Viritystä edustanut Uosikkinen koki sankarikuoleman Kollaalla muutamaa päivää ennen talvisodan päättymistä maaliskuussa 1940.

LÄHDELUETTELO

- Ahjopalo, Toivo*, Me urheilimme Laatokan Karjalassa ja Sortavalassa. Helsinki 1966.
- Hakuli, Seppo*, Narukerästä nahkakuulaan. Viipurista Saimaan piiriin. SPL:N Saimaan piiri 1924-1974. Lappeenranta 1974.
- Hentilä, Seppo*, Suomen työläisurheilun historia I. Työväen Urheiluliitto 1919-1944. Arvi A. Karisto Oy, Hämeenlinna 1982.
- Hirn, Sven*, 60 vuotta viipurilaistennistä. Helsinki 1958.
- Ilanko, Jori*, Viipurin Urheilijat 1918-1944, Kerava 1953.
- Järvinen, Irma*, Kirvun Vilkas 1901-1991. Pieksämäki 1992.
- Karjalan urheilu*. SVUL:n Etelä-Karjalan (Viipurin) piiri vv. 1906-1956. Toimittajat Aaro Laine, Erkki Komulainen ja Eino Reponen. Helsinki 1958.
- Klami, Julius*, Talikkalan Toverit (Viipurin Toverit). Urheilua ja järjestötoimintaa entisessä Viipurissa. Suoja-säätiö, Lahti 1968.
- Kuusela, Reino*, Viipurin Nyrkkeilijät 35 vuotta. Helsinki 1964.
- Laine, Aaro*, Karjalan Urheilijat 1921-1945. Helsinki 1946.
- Laisi, Lauri*, Voimistelu- & urheiluseura Pölläkkälän Uran historiikka. Lappeenranta 1971.
- Nygren, Helge*, 1800-luvulla Suomessa perustetut urheiluseurat. Suomen Urheilumuseosäätiö, Helsinki 1989.
- Nygren, Helge*, Wiipuri. Menetetty, mutta ei unohdettu urheilukaupunki a.d. -1939. Suomen Urheilumuseosäätiö, Helsinki 1986.
- Reponen, Eino*, Viipurin Reipas 1891-1931. Viipuri 1931.
- Reponen, Eino*, Viipurin Voimailijat 1916-1936. Viipuri 1936.
- Soikkanen, Hannu*, Luovutetun Karjalan työväenliikkeen historia. Tammi, Helsinki 1970.
- Yrjölä, Niilo*, WB&JS - Viipurin Sudet - Sudet vv. 1912-1952. Helsinki 1952.